ŽVALGOMIEJI TYRINĖJIMAI VILNIAUS G. SKLYPE 31

Linas KVIZIKEVIČIUS, Saulius SARCEVIČIUS

2004 m LII MTS vykdė žvalgomuosius archeologinius tyrinėjimus Vilniaus senamiesčio V dalyje, 8 kvartale, į V nuo buvusių Radvilų rūmų (dabar Nacionalinis dailės muziejus), Vilniaus ir Islandijos gatvių sankirtoje esančiame sklype. Darbai vyko kieme bei pastato viduje. Tyrinėjimų tikslas – išsiaiškinti kultūrinio sluoksnio storį, chronologiją bei buvusį užstatymą planuojamų statybų vietoje. Iš viso buvo ištirta 18 bendro 48,23 m^2 ploto žvalgomųjų šurfų.

Mūsų akiratin patekusių rašytinių šaltinių duomenimis, medinis užstatymas šiame kvartale buvo jau XVIII a. 1806 m. pastatai priklausė piliečiui Bušmanui. 1808 m. Vilniaus miesto plane šis dalinai užstatytas sklypas yra 717 posesijoje. Iš plano matyti, kad palei dabartinę Vilniaus gatvę, atrodo, galu į ją, yra stovėjęs mūrinis pastatas. Du mediniai pastatai stovėjo palei dabartinę Islandijos gatvę. Pagal 1854 m. Vilniaus miesto dūmos duomenis, šiai 717 posesijai priklausė 271 sieksnis nuosavos žemės. Sklypas įvairiu laiku priklausė Radviloms, Goštautams, o 1854 m. – Ivanui Zdanavičiui. Jis sklypą valdė iki 1857 m. Tais metais pagal pirkimo sutartį, sudarytą Vilniaus civilinėje palatoje rugpjūčio mėn. 3 d., jo mūrinis namas 717, esantis prie Vilniaus gatvės, už 5000 sidabrinių rublių buvo parduotas dvarininkui Kazimierui Osipovičiui Jelenskiui. Po jo mirties namą paveldėjo jo sūnus Kazimieras Kazimierovičius Jelenskis, vėliau – jo duktė Petronėlė Julijona Kazimierovna Jelenskaja. 1889 m. namo plane matyti, kad jo konfigūracija išliko nuo to laiko beveik nepakitusi. Iš pastato fasado vaizdo nuo Vilniaus g. pusės matyti, kad jis dar turi klasicistinių elementų. Archeologiškai sklypas iki šiol netyrinėtas.

2004 m. vidiniame kieme ištirti 8 šurfai. Nustatyta, kad kiemo teritorijoje nesuardyto kultūrinio sluoksnio storis siekė 1,4–1,6 m. Pastato P korpuso viduje (kuriame nėra rūsių) fiksuotas 1,3–1,4 m storio kultūrinis sluoksnis. Pastato rūsiuose (R, V bei Š korpusuose) ištyrus 8 šurfus, kultūrinio sluoksnio neaptikta.

Stratigrafiniai duomenys ir negausūs radiniai rodo, kad kieme bei pastato P korpuse susiformavęs XVI/XVII a. ribos – XX a. kultūrinis sluoksnis. Virš įžemio susidariusiame apie 0,1 m storio pirminiame paviršiuje aptiktos pavienės XV a. puodų šukės. Tai leidžia apatinį horizontą datuoti XV–XVI a. pradžia, tačiau šiai išvadai paremti trūksta tiksliau datuojamos ir gausesnės archeologinės medžiagos. Tam reikia platesnės apimties tyrimų.

Aptikti 98 buitinės ir statybinės keramikos radiniai. Tarp jų dominuoja buitinė keramika (52). Šioje radinių grupėje daugiausia surasta puodų (36), dubens (6), ąsočių (4), keptuvės (2), lėkščių (3) šukių bei po vieną taurelės ir neaiškios paskirties indo fragmentą. Tarp statybinės keramikos radinių dominuoja XVII–XVIII a. plokštinių, frizinių ir karnizinių koklių fragmentai – iš viso 35. Gerokai mažesnę grupę sudaro primityvesnės gamybos puodyninių koklių radiniai (aptikti 8). Taip pat rasta viena grindų plytelės dalis bei smulkus plokštinių koklių gamybos įrankio–matricos fragmentas.

SURVEY RESEARCH AT THE VILNIAUS STREET 31

In October 2004 the LII MTS expedition performed an archaeological survey in the western part of the old town of Vilnius westwards from the former Radvila family palace. 18 test pits were

excavated covering 48.23 m^2 in total. Stratigraphic data and random finds implied that in the yard and in the southern block of the building there was a cultural layer of the late 16th / early 17th–20th century. Pottery and constructional ceramics fragments were found; pottery fragments dominated. Constructional ceramics was represented by fragments of flat and vessel-shaped stove-tiles datable to the 16th–18th century. A piece of stove-tile's matrix was found as well.

TYRINĖJIMAI AŠMENOS–MĖSINIŲ–DYSNOS G. SANKIRTOJE (VILNIAUS SENOJO MIESTO 60 KVARTALE)

Daiva LUCHTANIENĖ

2004 m. KPC archeologų grupė „Antiqua" pradėjo išsamius viso Vilniaus senojo miesto 60 kvartalo archeologinius tyrinėjimus, susijusius su kvartale buvusių namų atstatymo darbais. Žvalgomojo pobūdžio archeologiniai tyrinėjimai šiame kvartale vykdyti 2002 m. (žr. *ATL 2002 metais*, V., 2005, p. 237–238).

Archeologinių tyrinėjimų metu tiriamas kvartalas, susidedantis iš dviejų valdų, buvo suskirstytas į du plotus, kuriuos skyrė posesijinės sienos pamatai. R posesija įvardyta kaip plotas 1, o V – plotas 2. Plote 1 tyrinėtas kiemas, įvardytas kaip *kiemas 1*, plote 2 – *kiemas 2* (žr. XV–XVIII pav., p. 330-332). Išlikusių pamatų atribotos sekcijos buvo įvardytos patalpomis bei žymėtos lietuviškos abėcėlės raidėmis, kai kurie tyrinėjimų metu archeologine prasme aktualūs pamatų fragmentai numeruoti skaičiais. Paraleliai archeologiniams kasinėjimams vyko architektūriniai atkasamų pamatų fragmentų tyrimai.

Archeologinių tyrinėjimų metu nustatyta, kad ankstyviausias kultūrinis sluoksnis susiformavo kvartalo V dalyje. Jis datuojamas XV a. pirmąja puse. Chronologija paremta buitinės keramikos bei kitų radinių (III tipo lietuviška moneta, strėlės antgalis, verpstukas ir kt.), architektūrinių artefaktų datavimu, stratigrafija (žr. XIII:A–C pav., p. 329). Tuo laikotarpiu veikiausiai buvo statyti mediniai pastatai, kurių pėdsakai (stulpavietės, ištisinės sienų linijos) matyti natūraliame smėlyje – įžemyje. Intensyviausiai gyventa XVI a. Tuo laikotarpiu šiame kvartale buvo pastatyti mūriniai pastatai, kai kuriuose įrengti rūsiai (84 pav.). Už pastatų buvo įrengta daug ūkinių duobių, į kurias buvo pilamos įvairios šiukšlės. Tyrimų metu fiksuota 14 ūkinių duobių su XVI–XVII a. radiniais. Jose dominuoja buitinės keramikos, stiklo indų šukės, gerokai mažiau krosnių koklių duženų. Šiame laikotarpyje sklype nutiestas medinis vandentiekis, kurio pėdsakai fiksuoti plote 2 link Pranciškonų vienuolyno. Surastos trys plieninės vamzdžių movos.

XVII a. kultūrinis sluoksnis išlikęs gana fragmentiškai. Tačiau galima teigti, kad nežiūrint daugybės to laikotarpio gaisrų ir sugriovimų, šioje vietoje gyvenimas nenutrūko. Sujauktame kultūriniame sluoksnyje gausu XVII a. datuojamų radinių, ypač krosnių koklių fragmentų.

Tenka pažymėti, kad didelę dalį archeologinio paveldo sunaikino XIX a. statybos. Tuo laikotarpiu buvo vykdomi didžiausi statybos darbai, galutinai susiformavo kvartalo užstatymas. Namai buvo statomi su daugybe mažų patalpėlių, kurioms buvo mūrijami juostiniai arba arkiniai pamatai (žr. XIV pav., p. 330). Kasant pamatų duobes ir buvo daugiausia sunaikinta anksčiau susiformavusio kultūrinio